

GEWIJZIGD EXEMPLAAR

RIS.6441

‘Platteland in balans’

**Kadernota Vitaal Platteland Emmen
2014-2020**

December 2013

Inhoudsopgave

1. Stimulering plattelandseconomie voorop.....	1
2. Plattelandsbeleid 2007-2013	2
3. Agenda voor de Veenkoloniën.	4
4. Uitdagingen voor het platteland in Emmen	5
5. Platteland Emmen Anno 2013 is omvangrijk, divers en vitaal	6
6. Emmen werkt aan vitale dorpen en kleine kernen	8
7. Emmen werkt aan een vitaal buitengebied	11
8. Visie, speerpunten en acties 2014-2020.....	18
9. Organisatie en werkwijze	22
10. Financiering	23
11. Conclusie en vervolg	24
Bijlagen	
Projecten in Emmen via Gebiedsopgave Zuidoost Drenthe 2007-2012.....	25

1. Stimulering plattelandseconomie voorop.

Deze Kadernota Vitaal Platteland gemeente Emmen (verder aangeduid als Kadernota) geeft invulling aan doelstellingen van het Bestuursakkoord en van de Collegebrief 2010-2014. In de collegebrief is het doel van het programma Vitaal Platteland als volgt omschreven.

'Het programma Vitaal Platteland is van groot belang voor de ontwikkeling van het omvangrijke buitengebied van de gemeente Emmen. Het programma is gericht op stimulering van de plattelandseconomie. Naast de agrarische sector als economische drager van het platteland, gaat het hierbij vooral om het versterken van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden - zoals de gebiedsontwikkeling rondom de vaarroute Erica - Ter Apel - en om aandacht voor natuur en landschap'.

Verder geeft de collegebrief aan regie te willen voeren op een vitaliserend plattelandsbeleid.

Voor de Kadernota betekent dit dat een visie op het platteland in de gemeente Emmen voorop staat. Deze geeft weer wat wij willen bereiken voor ons platteland. Europese-, nationale- en provinciale programma's benaderen wij vanuit een eigen visie op ons platteland.

- **Centraal staat de plattelandseconomie.**
- **Meer in bijzonder: agrarische sector en toeristisch-recreatieve mogelijkheden.**
- **Aandacht voor natuur en landschap.**
- **Oog voor goede balans tussen recreatie en toerisme, landbouw, landschap en natuur**

Aandacht voor de specifieke belangen van het platteland is er vanuit verschillende beleidsterreinen, zoals blijkt uit de Landbouwnota en de Detailhandelsstructuurvisie, de Structuurvisie Bedrijventerreinen, de Woonvisie en de Kadernota Accommodatiebeleid Revisited. Bij al deze beleidsdocumenten is de blik steeds zowel op de kern Emmen als op het platteland gericht. Voor grote delen van het platteland zijn daarnaast al gebiedsontwikkelingsplannen vastgesteld. Tenslotte is een actueel bestemmingsplan buitengebied vastgesteld. De optelsom van dit alles levert al een scala aan activiteiten en ontwikkelingsmogelijkheden op die bijdragen aan een vitaal platteland.

In deze nota willen wij de kaders aangeven voor de inzet van de gemeente Emmen om alle inwoners die het platteland dragen en al diegenen die daar hun voordeel mee doen, te helpen om de vele uitdagingen te beantwoorden. Met deze kaders willen wij optimaal inspelen op Europese, nationale en provinciale programma's voor een vitaal platteland.

Voor het platteland willen wij verder een beperkt aantal speerpunten benoemen. Daarop willen wij onze gemeentelijke extra inspanningen voor een vitaal platteland concentreren. Voor die speerpunten willen wij waar nodig aanvullende activiteiten in gang zetten.

Mensen dragen het platteland. Dankzij hun initiatieven, ondernemerschap en vrijwilligerswerk leeft het platteland. De gemeente wil zich vooral daarop baseren en dit ondersteunen.

Leeswijzer.

In de hoofdstukken 2 en 3 is het plattelandsbeleid beschreven van resp. EU, rijk en provincie en van de samenwerkende provincies en gemeenten via de Agenda voor de Veenkoloniën. Daarna volgt zijn in hoofdstuk 4 de uitdagingen voor het platteland beschreven. In 5 is de situatie van het platteland van Emmen geschetst. De hoofdstukken 6 en 7 geven aan hoe wij werken aan vitale dorpen en aan een vitaal buitengebied. Hoofdstuk 8 bevat de visie, speerpunten en acties voor de komende jaren. De organisatie en financiering daarvan komen resp. aan de orde in de hoofdstukken 9 en 10 en het afsluitende hoofdstuk 11 geeft conclusies met het oog op het vervolg.

2. Plattelandsbeleid 2007- 2013

In de afgelopen jaren was het plattelandsbeleid gericht op duurzame groei en werkgelegenheid in de plattelandsgebieden. Dit beleid, gebaseerd op Europese richtsnoeren, legde de nadruk op de verbetering van:

- het concurrentievermogen van land- en bosbouw;
- het milieu en het platteland;
- de leefkwaliteit op het platteland en de diversificatie van de economische bedrijvigheid.

Ter stimulering en ondersteuning van dit beleid in financiële zin diende het Europese Plattelands Ontwikkelings Programma 2 (POP2) en de daarin vervatte 'Leader-aanpak'. De 'bottom-up' aanpak van Leader stelde regio's en lokale actiegroepen in staat om initiatieven beter af te stemmen op lokale behoeften.

In aanvulling op de Europese middelen stelde de rijksoverheid het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) in om rijksdoelen zeker te stellen. Binnen ILG realiseren de provincies de rijksdoelen voor de inrichting van het landelijk gebied. De provincies voeren de regie en kiezen de samenwerking met gemeenten en waterschappen voor een integrale regionale gebiedsontwikkeling.

Met Gebiedsopgaven voor de regio's van Drenthe hebben het provinciaal bestuur en lokale partijen aangegeven welke ontwikkelingen gewenst zijn en ondersteuning behoeven. De uitvoering van deze opgaven is mogelijk gemaakt door subsidies uit POP2, ILG en Interreg met cofinanciering van de provincie Drenthe, de gemeenten en andere partijen. Hierdoor was het in de afgelopen jaren mogelijk om te starten met een aantal grootschalige projecten en een veelvoud aan kleinere initiatieven ter versterking van de plattelandseconomie, de leefbaarheid en de omgevingswaarden.

'Sterprojecten'

Een belangrijk uitgangspunt was de focus op zogenaamde 'Sterprojecten die in Zuidoost Drenthe met voorrang tot ontwikkeling moesten worden gebracht. Dit betrof

- Ontwikkeling van het Veenland door regievoering. Onder de hoede van de hiervoor opgerichte Veencompagnie is een groot aantal studies verricht en met financiële steunverlening tot uitvoering gebracht.
- Innovatie van de landbouw door versterking van ondernemerschap. Dit project is als opgave overgenomen door de Agenda voor de Veenkoloniën
- Gebiedsontwikkeling Erica-Ter Apel: Is als het project Vaarwaterwereld in samenhang met aanleg en herstel van de vaarverbinding voorbereid en tot ontwikkeling gebracht
- Vitale dorpen. Dit project is binnen het organisatiekader Emmen Revisited met projectsteun vanuit POP/Leader tot uitvoering gebracht.
- Innovatie in Recreatie en toerisme: Was gericht op de ontwikkeling van het gebiedsprofiel Zuidoost Drenthe.
- Innovatie MKB binnen het thema dorpsontwikkeling en cultuurhistorie is uitgevoerd door de Stipocoaches met inzet van financiële steun uit de Stiporegeling.
- Uitvoering van het plan van aanpak Schoonebekerdiep. Om redenen van prioriteit is er voor gekozen om primair in te zetten op het plan voor hermeandering en natuurontwikkeling en dit bij de administratieve kavelruil te betrekken.
- Runde: De aanleg van veenrivier Runde met onder meer de verbindingen door Emmer Compascuum is in uitvoering genomen.

Ook zijn investeringen gedaan in nieuwe museale voorzieningen: Collectie Brands, het Smalpoormuseum en het Harmoniummuseum en in nieuwe internationale toeristische fietsroutes, steunpunten en cultuurhistorische waarden.

Binnen het thema Dorpsontwikkeling en Cultuurhistorie zijn via de Stipo regeling resultaten geboekt (Bed en Breakfast in cultuurhistorische gebouwen).

De gemeente Emmen heeft met ingang van 2008 in de gemeentelijke begroting een specifiek cofinancieringsbudget ILG opgenomen ten bedrage van € 193.000,-. Ook het DOLG-fonds en het TROP-budget zijn de afgelopen periode gebruikt als (co)financieringsmiddel. In enkele gevallen is geput uit middelen voor stedelijke vernieuwing.

Met het fonds Duurzame Ontwikkeling Landelijk Gebied (hierna: DOLG) kon een actief en gericht gemeentelijk beleid worden gevoerd voor het behouden of versterken van de kwaliteiten van het landelijk gebied van de gemeente Emmen. Het fonds wordt jaarlijks gevoed met een bedrag van € 45.378,02.

Vanaf 2005 zijn innovatieve projecten ondersteund op het gebied van:

- land- en tuinbouw; o.a. nieuwe teelten zoals Teff en wijnbouw en sensortechnologie voor precisielandbouw, verbetering bereikbaarheid, zorgboerderij, proeftuin
- plattelandstoerisme; door promotie, wegbewijzing, kennisontwikkeling en projectbegeleiding, o.a. Naturpark Moor, Veencompagnie, Werkplaats Veenkoloniën, Van Gogh huis, Boerenerfroute
- landschappelijke invulling; o.a. bloemrijke akkers, paard en landschap, keienlus Zuidbarge.

Met de in dit hoofdstuk beschreven inzet waren in de periode 2007-2012 bijdragen gemoeid van circa € 65 mln. (zie de bijlage). Daarmee is veel voorwaardenscheppend tot stand gebracht. Er zijn ruim 20 burgerinitiatieven voor kleinschalige leefbaarheidsprojecten in de kernen gesteund en er is nieuwe toeristische infrastructuur gerealiseerd. Ondernemerschap is in zekere mate versterkt en samenwerking, promotie en communicatie zijn gestimuleerd.

Tegelijk met het POP2 is loopt ook het Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied Drenthe eind 2013 af. Nu zich de contouren van een nieuw Europees Gemeenschappelijk Landbouw Beleid, waarvan plattelandsontwikkeling een onderdeel is, aftekenen, beraadt de provincie zich op het plattelandsbeleid voor de komende jaren. Deze Kadernota Vitaal Platteland dient daarom ook als inbreng bij het overleg tussen de provincie en de gemeenten daarover.

Naast het specifieke plattelandsbeleid in samenwerking met de provincie en in aansluiting op Europees beleid, werkt Emmen ook vanuit verschillende beleidsterreinen aan versterking van het platteland. Daarop gaan de hoofdstukken 6 en 7 nader in.

Een specifieke samenwerkingsvorm tussen verschillende overheden betreft de Agenda voor de Veenkoloniën. In het volgende hoofdstuk is daarvan de essentie beschreven.

3. Agenda voor de Veenkoloniën.

Op verzoek van de minister van LNV onderzocht de commissie Structuurversterking Veenkoloniën (commissie Hoekstra) in 2001 de problemen in de Veenkoloniën. Dat waren er drie: eenzijdigheid, afhankelijkheid en een negatief imago. Zowel de economie als het landschap zijn eenzijdig. De economie van de regio drijft grotendeels op de fabrieksaardappel en de suikerbiet en is daarmee erg afhankelijk van subsidies uit Brussel. De scholingsgraad is over het algemeen laag en er bestaat veel gesubsidieerde arbeid. Het negatieve imago is voor het grootste deel het gevolg van de eenzijdigheid en de afhankelijkheid. Als die zal worden aangepakt, zal ook het imago verbeteren.

Het antwoord op het advies van de commissie Hoekstra is de Agenda voor de Veenkoloniën. De Agenda omvat een aantal economische, sociale en fysieke maatregelen, die in eerste aanleg zijn vertaald in tien Agendapunten. Deze Agenda was de basis voor negen Drentse en Groninger gemeenten, de provincies Drenthe en Groningen en twee waterschappen om de krachten te bundelen voor de verdere ontwikkeling van het gebied. Als startpunt hebben deze organisaties een intentieverklaring getekend.

De samenwerkende partners zijn verenigd in een Stuurgroep Agenda voor de Veenkoloniën. Voor de uitvoering van het activiteitenprogramma en voor het bouwen van het netwerk is er een klein kernteam met als standplaats het gemeentehuis in Stadskanaal.

De Agenda kan vooral gezien worden als een middel om de aandacht te vestigen op grensoverschrijdende thema's en om daarvoor breed bestuurlijk draagvlak te verkrijgen. Een goed voorbeeld is de vaarverbinding Erica-Ter Apel, die via de Agenda in beeld kwam. De uitvoering van projecten vanuit de Agenda berust veelal bij de partners en bij anderen.

Eind 2008 hebben kennisinstellingen en regio (via de Agenda voor de Veenkoloniën) een samenwerkingscontract gesloten met afspraken voor de periode 2008-2012 om samen te werken op het gebied van regionale kennisvragen via de Kenniswerkplaats Veenkoloniën. Deze heeft de afgelopen vier jaar diverse projecten voortgebracht. Enkele van de projecten die met inzet van studenten, docenten en onderzoekers in uitvoering zijn: Stimuleren Agrarisch Ondernemerschap; Visie Grootschalige Landbouw; Energiescan Bedrijven; Ruimte voor Water / Analyse huidig watersysteem; Waardering en beeldvorming Veen (identiteit); Toerisme: Varen in de Venen en Landschappelijke Verbindingszones.

In de eerste jaren was de Agenda voor de Veenkoloniën breed opgezet. Over de effectiviteit daarvan ontstond bij de gemeente Emmen en bij andere participanten twijfel. In de loop der jaren is de samenwerking een aantal malen geëvalueerd en op grond daarvan uiteindelijk in 2011 toegespitst op het thema landbouw in nauwe samenhang met de thema's water en energie. Met name op het snijvlak van deze thema's worden kansen gezien voor vernieuwing en innovatie.

De Stuurgroep koos in 2011 eerste instantie voor verlenging voor een periode van twee jaar (2012 en 2013) om aan deze ambities inhoud en vorm te geven. Essentieel is dat de belangrijkste stakeholders in het gebied na twee jaar de meerwaarde zien van het functioneren van de Agenda. Op 9 juli 2013 besloot het college van Emmen om de deelname van de gemeente Emmen aan de Agenda voor de Veenkoloniën in principe voor een periode van vier jaren te verlengen, met inzet op de reeds geformuleerde beleidsdoelen en over de wijze van samenwerking een voorstel van de Stuurgroep Veenkoloniën af te wachten. Dit tenzij tussentijds blijkt dat de Agenda-ambities zijn gerealiseerd.

4. Uitdagingen voor het platteland in Emmen.

Het platteland staat ook de komende jaren voor grote veranderingen en opgaven. De afgelopen decennia was misschien wel de belangrijkste uitdaging voor inwoners en gebruikers van het platteland het oprukken van de steden en dorpen met woonwijken en bedrijventerreinen. De belangrijkste gebruikers; de boeren, waren voor hun bedrijfsvoering in sterke mate afhankelijk van het Europese landbouwbeleid. Groei, zowel van bevolking als van de economie en daarmee ook van overheidsfinanciën is de laatste jaren minder vanzelfsprekend geworden. De volgende uitdagingen dienen zich nu aan.

- Bevolkingskrimp en daarmee samenhangende bundeling en concentratie van voorzieningen.
- Terugtrekkende rijks- en provinciale overheden ondermeer op het gebied van natuur.
- Vermindering Europese inkomenssteun boeren, verdwijnen van productsubsidies en koppeling aan beschikbare grond en aan de mate van vergroening van de productie. Per saldo komt er minder geld uit Brussel beschikbaar voor de boeren
- Verdwijnen quota voor melk per 1 april 2015 en voor suikerbieten in 2017, met daardoor kansen voor boeren om productie te vergroten.
- Vermindering en meer op samenwerkingsverbanden richten van rijksbijdragen voor agrarisch natuurbeheer.
- Toename toeristische overnachtingen en dagtoerisme in Drenthe.
- Klimaatverandering en daarmee samenhangende wateropgaven.
- Toename (noodzaak van) biobased economy.
- Opkomst van duurzame vormen van energieopwekking zoals windenergie, gebruik biomassa en aardwarmte, die bij uitstek met het platteland zijn verbonden.
- Voortgaande schaalvergroting in de landbouw.
- Voortgaande vergroening van de landbouw (deels door nieuw EU Landbouwbeleid)

Sommige van deze ontwikkelingen zouden het platteland van Emmen uit balans kunnen brengen, anderen bieden juist kansen.

Al deze ontwikkelingen vragen meer dan ooit om een samenhangende visie op het platteland van Emmen, rekening houdend met de eigen kracht en mogelijkheden van de inwoners en van het gebied. Vanuit die visie kunnen dan kaders volgen. Voor een dergelijke visie is het van belang om een samenhangend beeld van het platteland met elkaar te delen. Het volgende hoofdstuk is daarvoor bedoeld.

5. Platteland Emmen anno 2013 is omvangrijk, divers en vitaal.

Het platteland van Emmen omvat, zelfs nog zonder de dorpen en bedrijventerreinen meer dan 80% van het gemeentelijk grondgebied. Meer dan tweederde: 69% is agrarisch gebied, terwijl dat voor Nederland ligt op 55%. Ondanks de enorme verandering die de gemeente onderging in de laatste 60 jaar, is Emmen dus ruimtelijk gezien nog vooral een landbouwgemeente. Bos en open natuurlijk terrein nemen 11% in beslag en recreatierreinen 2%¹. Deze percentages komen vrijwel overeen met die voor Nederland als geheel. Tussen 2000 en 2008 (meest recente cijfer CBS) nam de oppervlakte aan bos en open natuurlijk terrein in Emmen toe met 96 ha. Deze toename was volledig toe te schrijven aan de uitbreiding van bossen.

Grote veranderingen in de periode 1950-2005 betroffen de aanleg van wegen (A37, N381, N391); sterke uitbreiding van alle kernen; aanleg van bedrijventerreinen; aanleg van bossen; ontwikkeling van glastuinbouwgebieden; herinrichting van de Veenkoloniën; demping van kanalen en wijken en het stopzetten van de grootschalige vervening in het Amsterdamsche veld (het veenrestant werd natuurgebied Bargerveen).

De verstedelijking is de laatste jaren gestopt en het accent ligt nu meer op ruimtelijke kwaliteit².

Landbouw

Het grondgebied van Emmen heeft nog steeds een overwegend agrarisch karakter. In economisch opzicht is de landbouw nog steeds van grote betekenis, zowel voor ons land als voor Emmen. De landbouwsector in Emmen zelf omvatte per april 2012, evenals een jaar daarvoor 1.600 werkzame personen.

De economische betekenis van de landbouw is nog veel groter door de industrie en dienstverlening die er onlosmakelijk mee zijn verbonden.

Twee van de negen topsectoren die het ministerie van EZ onderscheidt, zijn gebaseerd op de landbouw: 'Tuinbouw en uitgangsmaterialen' en 'Agrofood'. In Emmen omvatten deze sectoren resp. 1.100 en 2.730 werkzame personen³.

Veel van deze werkgelegenheid is gesitueerd in en bij de dorpen en de stad Emmen.

De stuwende rol die de landbouw speelt in verschillende bedrijfskolommen is recent weer meer naar de voorgrond gebracht onder de noemer: 'Biobased Economy'. Dit onderwerp wordt zowel vanuit Brussel, als vanuit Den Haag omarmd. Emmen heeft op dit terrein van meet af aan een actieve rol gespeeld door ondersteuning van innovatie vanuit de (glas-) tuinbouw en vanuit de chemie.

In de Landbouwvisie Gemeente Emmen uit 2005 is aangegeven dat de grondgebonden landbouw in Emmen er economisch gezien beter voor staat dan gemiddeld in de omliggende gemeenten en in Nederland. Alle sectoren hebben een hogere gemiddelde bedrijfsomvang, een hoger aandeel kansrijke bedrijven en een lager aandeel stoppers.

Deze constatering is nog onverkort geldig. Uit de landbouwstellingen 2012 blijkt bijvoorbeeld dat Emmen met 61 bedrijven met een omvang van meer dan 100 ha op de tweede plaats staat van alle Nederlandse gemeenten. Vooral de Noordelijke helft van de gemeente kent grootschalige en vitale agrarische bedrijven. In het Zuidelijke deel is meer kleinschaligheid en menging van functies.

De beide glastuinbouwgebieden bij Erica en Klazienaveen verkeren in een moeilijke herstructureringsfase. De beoogde groei in het Rundedal is achter de horizon verdwenen en herstructurering van de bestaande gebieden is nu aan de orde.

¹ CBS Statline, meest recente gegevens bodemgebruik zijn van 2008

² Structuurvisie gemeente Emmen 2020, Veelzijdigheid troef, 2009

³ Werkgelegenheidsanalyse Topsectoren, I&O Research in opdracht van de gemeente Emmen, 2012

Toerisme en recreatie

Het uitgestrekte grondgebied van de gemeente Emmen leent zich goed voor toeristisch-recreatieve activiteiten. De variatie in landschappen, rijkdom aan cultuurhistorie en de veelheid van dorpen dragen daar in hoge mate aan bij. Ook de nabijheid van de stad Emmen is voor de toeristische benutting van het platteland van grote betekenis. Het winkelcentrum (18e van Nederland⁴) het Dierenpark en de warenmarkt verrijken de mogelijkheden die het platteland de toerist te bieden heeft.

De afgelopen jaren zijn, met steun van de gemeente, de provincie, het rijk en Europa, verspreid over de gehele gemeente projecten in gang gezet die nieuwe mogelijkheden voor toerisme en recreatie bieden. De aanleg van de toeristische vaarverbinding, gebiedsontwikkelingen langs de Runde en rond het Schoonebeekerdiep en bij Bargerveen bieden aanknopingspunten voor toeristische bedrijvigheid. Met verblijfsvoorzieningen zoals Parc Sandur en met museale voorzieningen zoals het Smalspoormuseum en Collectie Brands is hierop ingehaakt.

Wonen

De leefbaarheid voor inwoners van het platteland van Emmen is volgens de Leefbaarometer⁵ positief tot zeer positief. Van alle 59 buurten in het platteland van Emmen is de leefbaarheid in 11 buurten positief en in 48 buurten zeer positief. De leefbaarometer is gebaseerd op 49 indicatoren, waarvan statistisch is vastgesteld dat ze bijdragen aan het leefbaarheidsoordeel en het gedrag van bewoners. Niet elke indicator is even belangrijk. In de Leefbaarometer worden ze 'gewogen' naar de mate waarin ze verklaren waarom mensen in de ene buurt wel en in de ander niet tevreden zijn. De leefbaarheid op het platteland van Emmen is volgens de Leefbaarometer iets positiever dan in Emmen-stad, waar 7 buurten zeer positief scoren, 3 buurten positief, maar ook 1 buurt (Angelslo) matig positief.

De leefbaarheid in de gemeente Emmen als geheel is in de periode 2010-2012 toegenomen.

Weliswaar is de werkloosheid in het platteland van Emmen vrij hoog, maar toch lager dan in de stad Emmen. In december 2012 bedroeg de werkloosheid in de hele gemeente Emmen 11,6%, tegen 11,8% in de kern Emmen en 11,4% in de overige kernen⁶. Bovendien is de werkloosheid in Emmen de afgelopen jaren per saldo nog sterk gedaald. In januari 2006 bedroeg deze 16,1% en in januari 2013 12,6%.

Het platteland van Emmen is relatief vitaal te noemen. Landbouw, recreatie en toerisme, natuur en landschap zijn vrij evenwichtig tot ontwikkeling gebracht en zijn nu vrij goed in balans. Natuurlijk zijn of dreigen er problemen die de balans kunnen verstoren, zoals door de bevolkingskrimp, evenals door de recessie en door de afbouw van landbouwsubsidies. Daar staan ook weer kansen tegenover, zoals kansen voor de landbouwsector door opkomst van de biobased economy en voor de toeristische sector door gebiedsontwikkelingen zoals langs de nieuwe toeristische vaarverbinding. Het is zaak om kansen die zich voordoen vanuit de eigen kracht van ons platteland zoveel mogelijk als overheden en inwoners samen te benutten. In het volgende hoofdstuk is beknopt aangeduid hoe Emmen vanuit verschillende invalshoeken wil werken en al werkt aan een vitaal platteland.

⁴ Hoofd Bedrijfschap Detailhandel; berekeningen o.b.v. Locatus en CBS, 2010

⁵ De Leefbaarometer is in 2008 door RIGO en Atlas voor gemeenten ontwikkeld in opdracht van het toenmalige Ministerie van VROM (tegenwoordig BZK). Inmiddels zijn zes metingen beschikbaar: van 1998, 2002, 2006, 2008, 2010 en 2012.

⁶ Berekeningen Statistiek afd. BNR gemeente Emmen op basis van cijfers UVV en CBS

6. Emmen werkt aan vitale dorpen en kleine kernen.

Wonen, Krimp en Emmen Revisited⁷

Al vanaf 1997 werken wij samen met bewoners en organisaties via Emmen Revisited. Wij blijven inzetten op vergroting van de participatie en zeggenschap van bewoners. Emmen Revisited werkt op het schaalniveau van wijken en dorpen, samen met de Erkende Overleg Partners aan een prettige woon- en leefomgeving. Voor verschillende wijken en dorpen zijn een programma's opgesteld die een bijdrage moet leveren aan de woonkwaliteit. Emmen Revisited is op zoek naar een integrale benadering voor het omgaan met bevolkingskrimp in dorpen en wil daarbij gebruik maken van ervaringen uit de erkende krimpregio's in de provincies Groningen, Zeeland en Limburg.

In onze gemeente gaan de komende jaren vergrijzing en bevolkingskrimp optreden. Wij denken dat met name de veenkoloniale gebieden dit merken. Krimp en vergrijzing hebben invloed op de woonbehoefte: er zijn op termijn minder woningen nodig, maar wel woningen waarin mensen oud kunnen worden.

Vanuit het woonbeleid maken wij ons zorgen over de onderkant van de koopmarkt. Dit zijn de verouderde, niet-energiezuinige en goedkope woningen waarnaar steeds minder vraag is. Daarom hebben wij een fonds ingesteld om eigenaren, die hun woning willen verbeteren en energiezuinig willen maken, een financieel steuntje in de rug te bieden. Voor de toekomst lijken er op het platteland beperkte tekorten en overschotten aan woningen te zijn. Dit maakt in combinatie met mogelijke bevolkingskrimp dat sprake moet zijn van maatwerk bij herstructurering en nieuwbouw.

Maatschappelijke activiteiten en accommodaties⁸

Accommodaties zijn gebouwen in wijken en dorpen waar mensen elkaar ontmoeten om deel te nemen aan allerlei activiteiten. Deelname van inwoners aan activiteiten in de gebouwen draagt bij aan gemeentelijke doelstellingen op verschillende beleidsterreinen, waaronder beleid voor een vitaal platteland. Dat varieert van het verbeteren van sociale samenhang tot het stimuleren van een gezonde levensstijl en het bieden van een cultureel programma.

Door veranderende leefstijlen, vergrijzing en ontgroening is het gebruik van accommodaties veranderd. Mede door veroudering van gebouwen en doordat deze niet meer voldoen aan energetische kwaliteitseisen is het noodzakelijk om te bepalen welke gebouwen voor welke gebruiksdoeleinden in de komende tijd bewaard moeten blijven. Dat doen wij in nauwe afstemming met bewoners, gebruikers, eigenaren en andere betrokken partijen.

De huidige samenleving vraagt om een andere rol van de gemeentelijke overheid. De gemeente Emmen verwoordt die nieuwe rol als 'meer van de samenleving, een andere overheid'. Anders gezegd: we willen ruimte geven aan initiatieven uit buurten en wijken en zien een meer bescheiden rol voor de gemeentelijke organisatie.

In 10 gebieden in en rond de grootste 10 dorpen waar de meeste accommodaties aanwezig zijn, stelt de gemeente daarom in samenspraak met de inwoners de komende tijd plannen op voor de huisvesting van maatschappelijke activiteiten zoals sport, onderwijs en cultuur. Deze beslaan het gehele platteland. Clustering en samenwerking in een efficiëntere huisvestingssituatie, zowel wat betreft bezetting als wat betreft energiegebruik zijn belangrijke uitgangspunten. De gemeente wil dit mogelijk maken door bij te dragen aan activiteiten die de inwoners belangrijk vinden en ook gemeentelijke doelen dienen. Vanuit deze activiteiten moet

⁷ Woonvisie 2012-2017 Thuis in Emmen, Gemeente Emmen 2012.

⁸ Kadernota Huisvesting Maatschappelijke Activiteiten 2013-2020 'Accommodatiebeleid Revisited

een marktconforme huur betaald kunnen worden. Daarmee en eventueel door combinaties met commerciële functies, worden de gebouwen duurzaam exploitabel.

Winkels⁹

De dorpen Emmer Compasuum, Erica, Klazienaveen, Nieuw Amsterdam en Schoonebeek hebben een kernverzorgend winkelcentrum. Klazienaveen heeft een centrum dat daarnaast een sub-regionale verzorgingsfunctie, met mogelijkheden voor recreatief winkelen heeft. Bij elk van deze dorpen is centrumvorming, dan wel centrum versterking, door bundeling van zowel winkel- als andere voorzieningen een uitgangspunt van gemeentelijk beleid. Dit vergroot niet alleen de economische positie van de centra, maar vergroot ook de leefbaarheid en ondersteunt de toeristische betekenis van de dorpen.

In Klazienaveen heeft de centrumvorming met de realisatie van Schip 1 en 2 concreet vorm en inhoud gekregen. Bijzondere aandacht voor leegstand is voor Klazienaveen geboden en in samenhang met de kern Emmen is daarvoor een aanpak in gang gezet.

In Nieuw Amsterdam Veenoord is vanuit de samenleving het initiatief genomen om een structuurvisie voor het centrum op te stellen. Voor Schoonebeek is een structuurvisie voor het centrum vastgesteld. Ondermeer als gevolg van de recessie blijven concrete marktinitiatieven in de grotere dorpen (afgezien van wat in Klazienaveen al is gerealiseerd) nog beperkt. Wel lopen er in enkele dorpen gesprekken met marktpartijen, maar deze hebben nog vooral een verkennend karakter.

Buiten deze grotere dorpen zijn ook verspreide detailhandelsvestigingen aanwezig. Die dragen ook bij aan de wijk- en dorpseconomie en kunnen die functie blijven vervullen. Nieuwe vestigingen buiten de centra van de grotere dorpen zijn alleen in enkele specifieke gevallen gewenst. Dit is allereerst het geval als deze een (boven-) regionale aantrekkingskracht hebben (zoals een IKEA). Verder zijn deze soms ook wenselijk wanneer het juist gaat om kleinschalige voorzieningen die voor de wijk- of dorpseconomie, of voor de sociale structuur van een dorp of kern, of voor het toerisme, van belang zijn.

Bedrijventerreinen¹⁰

Bedrijvigheid is en wordt vooral gebundeld in de Werkas Emmen Klazienaveen; bestaande uit de terreinen Bargermeer, Nijbracht, Emmtec, Bedrijvenpark A37 en Pollux. Bij de op- en afrit Nieuw-Amsterdam Veenoord wordt het bedrijventerrein de Tweeling uitgebreid.

Aan uitbreiding van het private terrein in Emmer Compasuum willen wij medewerking verlenen, voor zover de behoefte daaraan wordt aangetoond.

Daarnaast is er een aantal kleinere, verspreide terreinen bij de dorpen zoals; De Vierslagen, Klazienaveen/Energieweg, Weiteveen, Zwartemeer, Emmer Compasuum en Nieuw Weerdinge. De (kleinschalige) terreinen in de dorpen worden gehandhaafd om de lokale bedrijvigheid ruimte te blijven bieden. Vaak zijn er als gevolg van doorstroming voldoende mogelijkheden voor lokale bedrijven aanwezig. Als dat niet het geval is en uitplaatsing maar elders niet wenselijk is, dan zal de haalbaarheid van lokale inpassing worden onderzocht. Hier dus geen ontwikkeling van bedrijventerreinen op voorraad, maar maatwerk.

Bedrijventerrein De Tweeling wordt binnenkort gerevitaliseerd. Prioriteit ligt daarna bij het opknappen van Vierslagen en Klazienaveen (Energieweg). Daarnaast is bij Emmer-Compasuum, Nieuw Weerdinge en Zwartemeer sprake van beperkte verbeterpunten. Waar mogelijk willen wij aan deze punten werken. Dat kan zijn door dit bij regulier onderhoud mee te nemen of bijvoorbeeld door in te spelen op externe financieringsmogelijkheden of initiatieven uit het bedrijfsleven.

⁹ Structuurvisie Werklocaties Emmen 2020, deel I Detailhandelsstructuurvisie, 2010

¹⁰ Structuurvisie Bedrijventerreinen Emmen 2020

Toeristische functie van de dorpen

In het Trop 2010-2015¹¹ zijn vooral de grote ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de nieuwe vaarverbinding en van Bargerveen en van de Ronde centraal gesteld. In verschillende ruimtelijke plannen is dat uitgewerkt en is aangegeven waar kansen liggen voor toeristische ontwikkelingen. Daarbij zijn de dorpen duidelijk in beeld.

Dat geldt ook voor het door de gemeente gesteunde project Geopark Hondsrug en voor de herontwikkeling van het Schoonebeekerdiep.

De dorpen vervullen met hun horeca, winkels, kleinere attracties, hotels en andere voorzieningen een functie als 'ankerpunten' in fiets- en wandel- en vaarroutes.

Voorop het platteland zouden veel winkels en voorzieningen verdwijnen als er geen toeristische bestedingen zouden zijn. Daarmee levert het toerisme via de instandhouding van voorzieningen ook een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van het landelijke gebied.

Toerisme kan ook de negatieve effecten krimp ombuigen.

Omdat toerisme zorgt voor nieuwe economische impulsen, biedt instandhouding en stimulering van de sector ook een belangrijke bijdrage aan het verminderen van de negatieve effecten van krimp. De bijdrage die toerisme levert aan de instandhouding van voorzieningen wordt groter naarmate de problematiek van krimp zich breder en in vollere omvang zal manifesteren. De onlangs gepubliceerde nieuwe prognoses van de provincie Drenthe hebben laten zien dat dit in Drenthe in eerste instantie vooral geldt voor het platteland¹².

Leegstand en verloedering, die door de krimp op de loer kunnen liggen, zouden niet alleen de leefbaarheid maar ook het toeristisch product schaden en moeten ook daarom voorkomen en tegengegaan worden. Bundeling en concentratie van voorzieningen is daarom onontkoombaar.

De mogelijkheden om de vitaliteit van dorpen en kleine kernen te waarborgen verschillen per dorp en kern. Vanuit verschillende beleidsterreinen is onze inzet om deze benutting van deze mogelijkheden naar aard, omvang en ligging van de kernen te ondersteunen. Bundeling en concentratie van voorzieningen bieden de beste kansen voor behoud van de leefbaarheid bij bevolkingskrimp.

Klazienaveen kan door zijn omvang en ligging een rol als sub-regionale kern blijven spelen. De grotere dorpen kunnen blijven functioneren als lokale centra van winkels, horeca en maatschappelijke voorzieningen en met de bestaande bedrijventerreinen. In verband met de omvang, aard en ligging van Nieuw-Amsterdam Veenoord aan de A37 zal de geplande uitbreiding van het bedrijventerrein De Tweeling doorgang vinden. De kleinere kernen vervullen vooral een woonfunctie. Deze kernen kunnen hun vitaliteit behouden door behoud van maatschappelijke voorzieningen voor zover daarvoor voldoende draagvlak aanwezig blijft en door het waarborgen van een goede bereikbaarheid van voorzieningen en werkgelegenheid in nabijgelegen grotere kernen. In alle typen kernen kan door maatwerk plaats geboden blijven worden aan bedrijven die naar aard en schaal daar passen.

¹¹ Toeristisch recreatief ontwikkelingsplan (TROP) 2010-2015, Gemeente Emmen, 2010

¹² Toerisme in Drenthe verdient meer, De economische betekenis van toerisme en recreatie in Drenthe, Ecorys in opdracht van het Recreatieschap Drenthe november 2012

7. Emmen werkt aan een vitaal buitengebied.

Landbouw

In 2008 is de Landbouwnota gemeente Emmen vastgesteld. Deze geeft aan dat de gemeente slechts een beperkte rol kon spelen voor de landbouw.

Het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid van de EU is weliswaar nog steeds heel belangrijk voor de landbouw, maar er zal de komende jaren voor het eerst minder geld beschikbaar komen. Op 26 juni 2013 stemde het Europees Parlement in met herziening van het landbouwbeleid. Voor het eerst in de geschiedenis van het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) wordt het bedrag dat beschikbaar is voor landbouwsubsidie verlaagd. Bovendien gaat een groter deel van dit bedrag naar de 'nieuwe' Oost- en Midden Europese staten. De afgelopen decennia verschoof de landbouwsubsidie steeds meer van productsubsidies naar inkomenssteun, en van weiland naar omgeving. Het nieuwe plan zet die lijn voort. Op 1 april 2015 verdwijnen de melkquota en in 2017 de quota voor suikerbieten. Ook de productsubsidies verdwijnen en daarvoor in de plaats komen vergoedingen per hectare. Deze bijdragen zijn afhankelijk van voorwaarden op het gebied van vergroening.

Om een gezonde economische positie te behouden en te versterken zal de landbouw in de eerste plaats zélf de noodzakelijke veranderingen vorm en inhoud moeten blijven geven. De mondiale en Europese ontwikkelingen zijn op het lokale niveau en daarmee voor de lokale overheid een gegeven, waarop nauwelijks of geen invloed kan worden uitgeoefend. De rol van de lokale overheid in het Europese en mondiale speelveld van de agrarische economie is dus vrij beperkt. Wel biedt de samenwerking via de Agenda voor de Veenkoloniën meer mogelijkheden door grensoverstijgende krachtenbundeling (zie Hfdst. 3). De rol van de gemeente op landbouwgebied is vooral het bieden van ruimtelijke mogelijkheden voor schaalvergroting. In het nieuwe Bestemmingsplan Buitengebied zijn die mogelijkheden zoveel mogelijk geboden, rekening houdend met verschillende landschapstypen.

De Ontwikkelvisie Rundedal¹³ geeft aan dat wij de middenlocatie van ca. 46 ha aan willen merken als agropark waarin ruimte wordt geboden aan agro-gelieerde bedrijven die planologisch niet inpasbaar zijn in het buitengebied. Hiermee willen wij ruimte bieden aan vernieuwende vormen van niet-grondgebonden melkveebedrijven die de mogelijkheden krijgen om innovatieve concepten in intensieve melkveehouderij te ontwikkelen voor circa 1000 koeien met een bouwvlak van 8 tot 10 ha. Deze locatie is niet bestemd voor klassieke vormen van intensieve veehouderij (varkens en pluimvee). Hiernaast is andere agro-gerelateerde bedrijvigheid mogelijk en energieteelt zoals maïs.

De noordelijke zone tot aan het dorp Barger Compasuum willen wij aanmerken als agrarisch gebied. Dit houdt in dat deze zone aangewezen wordt voor grondgebonden melkveehouderijen en akkerbouw. Het betreft twee deellocaties van circa 38 ha en 27 ha.

Pas wanneer zich een concreet initiatief aandient dat past in de ontwikkelingsvisie zal op maat een planologische procedure worden doorlopen gericht op een projectomgevingsvergunning. Tot dat moment blijft de vigerende bestemming Glastuinbouw ongewijzigd. Zo kunnen wij optimaal inspelen op de toekomstige markt vraag. .

Tuinbouw

De afgelopen jaren heeft Emmen ondermeer via de Agenda voor de Veenkoloniën bijgedragen aan de verdere vernieuwing van de tuinbouw. Daartoe zijn en worden jaarlijks bijdragen van € 50.000,- verleend aan de Stichting Tuinbouw Emmen, die zich vooral richt op stimulering en promotie van de sector. Ook zijn subsidies verleend aan evenementen zoals Kunst in de Kas.

¹³ Ontwikkelvisie Rundedal, vastgesteld door de raad van Emmen 20 december 2012

De Stichting Tuinbouw Emmen heeft in samenspraak de gemeente Emmen een Regionale Tuinbouwvisie¹⁴ laten ontwikkelen voor de glastuinbouwgebieden in Klazienaveen en Erica. De gemeente Emmen heeft daarvoor subsidie verleend. Het tuinbouwbeleid van de gemeente Emmen¹⁵ is gebaseerd op deze tuinbouwvisie en heeft ten doel om ondersteuning te bieden aan de inzet van de sector zelf, om een verbreding naar een biobased tuinbouw mogelijk te maken. Rode draad is dat de sector zelf vorm en inhoud moet gaan geven aan de transitie. Met dit beleid, passend bij de nieuwe bestuursstijl van de gemeente Emmen 'meer van de samenleving, een andere overheid', breekt de gemeente met het gevoerde tuinbouwbeleid van de afgelopen 20 jaar, waarin intensief de uitbreiding van het glasareaal gestimuleerd werd.

De regionale tuinbouwvisie en het tuinbouwbeleid van de gemeente Emmen worden verwerkt in een uitvoeringsprogramma Biobased Economy. Om ruimte te bieden voor herstructurering van het glastuinbouwgebied Erica is daarvoor de Structuurvisie 2012-2017¹⁶ vastgesteld. Hoewel de gemeente hiermee een kwaliteitsslag in dit glastuinbouwgebied wil bewerkstelligen, is het aan de bedrijven om daartoe initiatieven te nemen. Wel heeft de gemeente verschillende verbeteringen aan wegen uitgevoerd en is er de afgelopen vijf jaar € 800.000,- bijgedragen aan een sloopregeling voor verouderde kassen.

Tevens steunt Emmen het innovatieplatform Phyto Glasshouse Applications & Innovations (PGA&I). Het doel van dit platform is het ontwikkelen van duurzame economische bedrijvigheid door het realiseren van hoogwaardige en marktgestuurde productieketens voor tuinbouwsector met de verwerkende industrie (o.a. food, feed, farma, fijn chemie, cosmetica). Aan projecten van dit platform heeft Emmen de afgelopen vijf jaren meer dan €300.000,- bijgedragen. Vrij recent zijn dergelijke activiteiten internationaal gevat onder de term 'Biobased Economy'. Zowel vanuit het ministerie van Economische Zaken als vanuit de provincie Drenthe is er veel aandacht en geld voor dit thema. Omdat er binnen Emmen zowel binnen de agrarische sector als in de chemie en bij Stenden Hogeschool verscheidene activiteiten op dit vlak lopen, is daarvoor vanuit de gemeente, samen met de provincie een meer integrale aanpak gekozen. Samen met bureau Croupeye is in 2012 een plan van aanpak opgesteld voor de periode tot 2016, waarvoor van het ministerie van (destijds nog) EL&I subsidie is verkregen.

De gemeente Emmen beschikt in het buitengebied over strategische gronden die door de veranderde omstandigheden geen strategisch doel meer dienen. Daarom zijn wij voornemens deze gronden te verkopen. Dit biedt agrarische bedrijven kansen voor enige schaalvergroting.

De agrarische sector in Emmen is over het algemeen vitaal en dynamisch en er is veel werkgelegenheid direct en indirect bij betrokken. Wij willen helpen om de vitaliteit te behouden door de dynamiek in de sector zelf te blijven steunen en door aan die dynamiek ruimte te geven.

Ondersteunen van de dynamiek betekent het blijven stimuleren van innovatie, van vergroening en van herstructurering. Daartoe willen wij nauw blijven samenwerken met de provincie en met andere partners, zoals via de Agenda voor de Veenkoloniën en wij willen optimaal aansluiten op financiële mogelijkheden die de EU daartoe biedt.

Ruimte bieden wij via het bestemmingsplan Buitengebied en door open te staan voor nieuwe bedrijfsvormen die op de locatie Rundedal wellicht een plaats kunnen krijgen. Verder willen wij voorwaarden scheppen door de toepassing van duurzame energie, zoals via wind en aardwarmte, ook in de agrarische sector te stimuleren.

Water is een belangrijke factor voor behoud van de vitaliteit van de agrarische sector, vanwege de klimaatverandering. Bij maatregelen gericht op het waterbeheer willen wij telkens ook het belang van de agrarische sector mee laten wegen.

¹⁴ Regionale Tuinbouwvisie, Stichting Tuinbouw Emmen, 28 september 2012

¹⁵ Notitie Tuinbouwbeleid gemeente Emmen 2013

¹⁶ Erica Glastuinbouwgebied, Structuurvisie 2012-2017, Gemeente Emmen december 2012

Toeristisch-recreatieve functie van het buitengebied

Drenthe mag zich verheugen in een steeds grotere toestroom van toeristen¹⁷. Het marktaandeel van Drenthe in het aantal toeristische binnenlandse vakanties is gestegen van 8,6% in 2003 tot 10,7% in 2012. Ruim de helft van de buitenlandse bezoekers komt uit Duitsland. Het aantal Duitse bezoekers is ten opzichte van 2011 gestegen met ca. 1/3. In het rapport Vrijtijdseconomie Feiten en Cijfers 2013 van de provincie Drenthe wordt opgemerkt: 'Drenthe bestaat voor driekwart uit agrarisch terrein, het merendeel van de toeristen ervaart dit als natuur'. Ook geeft dit rapport aan dat binnenlandse vakantiegangers hun verblijfsomgeving tijdens hun vakantie in Drenthe meestal omschrijven als 'bos en/of heide' (71%) of "platteland/polder" (17%). Voor het succes van Drenthe als vakantieprovincie is het buitengebied alleen al daarom van grote betekenis. Dat geldt ook voor Emmen, dat grotendeels bestaat uit agrarisch gebied (69%) met verspreide bossen en open natuurlijke terreinen (11%).

Niet alleen de meer 'natuurlijke' gebieden zoals het Bargerveen maar ook de meer agrarische (veen-) gebieden kunnen dus voor toeristen en recreanten een hoge belevingswaarde hebben. De geluiden die ons bereiken van eerste gebruikers van de dit jaar voor de pleziervaart geopende Veenvaart bevestigen dit ook¹⁸. De fietsroutes langs en in de buurt van de Veenvaart zijn al druk bezocht in de eerste zomer dat deze vaarroute in gebruik is.

Hoewel voorzichtigheid is geboden, zijn de eerste signalen over de effecten op allerlei langs de Veenvaart gelegen bedrijven in vooral de horeca en detailhandel bemoedigend te noemen. Deze effecten zijn ook de reden geweest om als gemeente in dit project te investeren.

Uit het eerder genoemde rapport van Ecorys (zie: 'Toeristische functie van de dorpen') blijkt dat Emmen met € 151 mln. binnen Drenthe nog steeds de meeste bestedingen naar zich toe weet te trekken. Deze bestedingen betreffen echter voornamelijk (81%) bestedingen van dagtoeristen. Dit wordt voor een belangrijk deel verklaard door de aanwezigheid van het Dierenpark terwijl ook de evenementen in Emmen op veel belangstelling mogen rekenen. Daarnaast speelt de omvang van Emmen zelf hierin een belangrijke rol, omdat veel dagtochten in de eigen omgeving worden gemaakt (door eigen inwoners).

In het buitengebied is het Veenpark in Barger-Compascuum veruit de grootste publiekstrekker met ca. 130.000 bezoekers in 2010¹⁹. Het buitengebied kenmerkt zich verder door een vrij uitgebreid aanbod van kleinschalige attractiepunten en verblijfsaccommodaties in met name het zuidoostelijk gedeelte. Het noordoostelijke, meer Veenkoloniale gedeelte kent minder toerisme. Het Geluidsportcentrum Pottendijk is een attractiepoint met een specifieke doelgroep.

Voor het toerisme is het buitengebied van Emmen van toenemende, grote betekenis. Fiets-, wandel- en vaarroutes, brengen toeristen in contact met natuur, landschap en cultuurhistorie en met dorpen als ankerplaatsen (zowel letterlijk als figuurlijk). Omdat Emmen vooral dagtoeristen trekt, is het allereerst zaak om de kwaliteit van de routes waar mogelijk te verbeteren. Verbeteringen kunnen nog worden gezocht in de aansluitingen en bewegwijzering tussen de stad en het platteland. Daarnaast is natuur- en landschapsontwikkeling, met oog voor cultuurhistorische waarden, zoals langs de Runde en de Veenvaart en in de zone Schoonebeekerdiep-Bargerveen ook belangrijk voor de toeristische belevingswaarde. Verder is het van belang dat de dorpen, (nog) aantrekkelijker worden als 'ankerpunten' langs de toeristische routes. Daarmee kunnen de effecten van bevolkingskrimp op winkels en horeca worden verminderd en de werkgelegenheid gestimuleerd. Het inhaken van ondernemers op overheidsinvesteringen zoals in de verschillende gebiedsontwikkelingen en in het Geopark Hondsrug, moet uiteindelijk maatschappelijk rendement opleveren.

¹⁷ Vrijtijdseconomie Feiten en Cijfers 2013, Provincie Drenthe

¹⁸ Illustratief is het artikel 'Veenvaart, Rondje Drenthe' in de Vaarkrant van de Telegraaf van 3-8-2013

¹⁹ Toerdata Noord, Leeuwarden 2011

Natuur, landschap en cultuurhistorie²⁰

Emmen heeft met 11% van het oppervlak naar verhouding ongeveer evenveel natuur als Nederland als geheel en de afgelopen decennia is de hoeveelheid natuur toegenomen (zie hoofdstuk 3). Deze ontwikkeling zal zeker doorzetten. Dat is allereerst een gevolg van rijksbeleid. Zo wordt bijvoorbeeld bij Bargerveen aan de zuidzijde in een bufferzone van 220ha een functiewijziging van landbouw naar natuur doorgevoerd.

Een groot deel van de natuur in Emmen maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)²¹ is als nationaal belang opgenomen: ruimte voor een nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten. Dit netwerk is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Binnen de door het Rijk gestelde kaders begrenzen, beschermen en onderhouden de provincies dit natuurnetwerk.

Het Bargerveen vormt het kerngebied van de EHS in de gemeente Emmen. De andere EHS gebieden zijn Oosterbos, Valtherbos en Emmerdennen, Noordbargerbos, Emmerschans, Oosteindse Veen en de Runde. De EHS gebieden in de gemeente staan in verbinding met elkaar via ecologische verbindingzones. Buiten de EHS liggen in de gemeente daarnaast een aantal kleinere gebieden en landschapselementen met natuurwaarden, die van belang zijn voor de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de gemeente.

Het hoogveengebied Bargerveen is op 23 mei 2013 door de minister van EZ aangewezen als Natura 2000-gebied. Natura 2000 richt zich op het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden in Europa. De gebieden die onder Natura 2000 vallen, worden aangeduid in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Deze Europese richtlijnen bepalen dat lidstaten bepaalde diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving (habitat) beschermen om de biodiversiteit te behouden. Alle Natura 2000-gebieden liggen binnen de Ecologische Hoofdstructuur en hebben een belangrijke recreatieve, educatieve en natuurwaarde. Het rijk moet voor dit gebied een beheersplan ter bescherming van het natuurgebied vaststellen. Op dit moment wordt door Dienst Landelijk Gebied (DLG) gewerkt aan de afronding van het beheerplan in samenwerking met belanghebbende organisaties in het gebied.

In de Structuurvisie gemeente Emmen 2020, Veelzijdigheid troef geeft de gemeente Emmen in grote lijnen aan waar welke ontwikkelingen plaats zullen vinden. Samengevat wil de gemeente het landschap versterken door in te zetten op bebossing van de Hondsrug, het vrijwaren van de steilrand, koesteren van de openheid, vergroten van de herkenbaarheid van de kanalenstructuur, herstel van beekdalen en door het gebruik van de essen te vergroten. Dit is nader uitgewerkt in de Ruimtelijke waardenkaart Emmen²² waarin de belangrijkste ruimtelijke waarden zoals steilrand en openheid aangegeven zijn. De kaart vormt de landschappelijke onderlegger voor ontwikkelingen in het platteland en geeft aan waarmee rekening te houden, welke waarden te behouden, te versterken of (opnieuw) te ontwikkelen.

In de Structuurvisie is onder andere aangegeven waar bosontwikkeling plaats moet vinden (al dan niet gecombineerd met wonen), welke natuurgebieden als zodanig behouden moeten blijven en welke delen van het landschap open moeten blijven. Bovenstaande is onder andere vertaald in de Compensatievisie gemeente Emmen²³. Hierin zijn gebieden aangegeven waar natuurontwikkeling in het kader van compensatie-regelingen kan plaatsvinden. Compensatielocaties dragen ook bij aan de bestaande en gewenste recreatiestructuur.

²⁰ Deze paragraaf is deels gebaseerd op het Bestemmingsplan Buitengebied, vastgesteld in 2013

²¹ Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) door de minister vastgesteld op 13 maart 2012

²² Ruimtelijke waardenkaart Emmen, vastgesteld door de raad 29 september 2011

²³ Compensatievisie gemeente Emmen, vastgesteld door het college van B&W op 6 mei 2008

De inrichting en het beheer van de locaties worden afgestemd op de cultuurhistorische en archeologische waarden in de gemeente.

In de Structuurvisie Veelzijdigheid Troef wordt ook rekening gehouden met de mogelijke gevolgen van de klimaatverandering. Investerings om effecten te voorkomen, kunnen goed worden gecombineerd met investeringen in natuur, zeker als het gaat om waterberging en bosaanplant. Andersom is het belangrijk om bij investeringen in behoud en versterking van natuurgebieden rekening te houden met verandering van klimaat. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de buffering van een gebied tegen de verwachte extremere weersomstandigheden. De komende jaren start het Waterschap Velt en Vecht met een herinrichting van het Schoonebeekerdiep. Het doel is het zoveel mogelijk bergen van water in de beekloop. Daarvoor wordt de beek opnieuw gemeanderd en uitgerust met een zomer- en een winterbed. Bij hoge waterstanden kan de beek dan buiten de oevers van het smalle zomerbed treden²⁴.

In de structuurvisie Emmen 2020 wordt cultuurhistorie als medebepalend voor ruimtelijke ontwikkeling gezien. Emmen kent een rijk en gevarieerd erfgoed aanbod zowel op het zand als in het veen. De zuidelijke Hondsrug en het zuidoostelijk veengebied rondom het Bargerveen en het Schoonebeekerdiep zijn eind jaren negentig als Belvédèregebied aangewezen. Doel van de nota Belvédère was het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en behoud van het cultureel erfgoed onder het motto "behoud door ontwikkeling". Mede als gevolg van deze nota heeft cultuurhistorie een belangrijke plaats gekregen in projecten als het Veenland, de Veenvaart en onlangs in het vestigen van de UNESCO-status van het Geopark de Hondsrug. Behoud en versterking van cultuurhistorie is een belangrijke factor geworden voor de beleving van natuur, landschap en de dorpen en daarmee voor toerisme en recreatie en voor de inrichting van het landelijk gebied.

In verschillende bestemmingsplannen zijn de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor het platteland weergegeven. Het plangebied van het bestemmingsplan buitengebied ligt verspreid over de gehele gemeente Emmen. De (dorps)kernen en de daaraan dorpsgerelateerde linten worden niet tot het buitengebied gerekend. Daarnaast zijn de cultuurhistorisch waardevolle nederzettingen Weerdinge, Westenesch, Zuidbarge, Oostersebos, Middendorp en Westersebos niet binnen het plangebied gelegen. Met aparte bestemmingsplannen voor de nederzettingen kan recht worden gedaan aan een zorgvuldige omgang met de daar aanwezige specifieke waarden. Ook gebieden waar bijzondere ontwikkelingen worden voorgestaan, zoals het Wild Life Resort Griendtsveen, het landgoed Scholtenszathe, de glastuinbouwgebieden Erica, Klazienaveen en het Rundedal liggen niet binnen het plangebied.

Voor een vitaal platteland is de gebruikswaarde van het uitgestrekte buitengebied van grote betekenis. Die gebruikswaarde betreft zowel landbouw als toerisme en daarnaast de recreatieve gebruikswaarde. Naast de eigen dynamiek van het natuurbeleid van rijk en provincie plaatsen wij daarom steeds de belangen van de inwoners en bedrijven, zowel in de landbouw als in de toeristische sector.

Het landschap is en wordt grotendeels gevormd door de landbouw. Ook daarom is een vitale landbouw voor behoud van een vitaal platteland van grote betekenis.

De belevingsmogelijkheden bepalen de gebruikswaarde van natuur- en landschap voor inwoners en toeristen. Binnen de grenzen die natuurbehoud stelt, willen wij die belevingsmogelijkheden verder optimaliseren.

Met de zorg voor het behoud of mogelijk versterking van het cultureel erfgoed in ruimtelijke plannen willen we een extra impuls geven aan toerisme en recreatie en een extra dimensie aan natuur- en landschapsbeleving.

²⁴ Schoonebeekerdiep, Ontwikkelingsvisie, Gemeente Emmen, Waterschap Velt en Vecht en Bureau Bügel Hajema, mei 2012

Milieu; energie, water en biobased economy

Volgens de Milieuagenda 2013-2016²⁵ is het milieu in Emmen van goede kwaliteit. Wel hebben wij de ambitie voor het verminderen van de CO2-emissie moeten bijstellen van 2020 naar CO2-neutraal in 2050. In de Energienota²⁶ geven wij met de 'Big Five' (vijf belangrijke thema's) aan ons in te zetten voor energiebesparing, efficiënter omgaan met energie en het benutten van de duurzame energievormen aardwarmte, windenergie en zonne-energie. Van de 'Big five' worden windenergie en aardwarmte in het buitengebied ontwikkeld.

Uit de Energienota blijkt dat het opwekken van energie met windmolens de grootste bijdrage levert aan het verminderen van de uitstoot van CO2. In de Structuurvisie Windenergie²⁷ is de keuze gemaakt om windenergie in combinatie met gebiedsontwikkeling te realiseren. Dit betekent onder andere dat de gebiedsgebonden bijdrage ingezet kan worden voor economische activiteiten. De raad zal over de Structuurvisie Windenergie naar verwachting ongeveer in dezelfde periode een besluit nemen als over deze Kadernota Vitaal Platteland.

Als voorwaarde voor het ontwikkelen van windenergie geldt dat de initiatiefnemers jaarlijks een (financiële) bijdrage afdragen aan het zogenaamde gebiedsfonds. Dit fonds is bedoeld om ontwikkelingen in het gebied te stimuleren en is uitsluitend bedoeld voor het plangebied waar de windmolens worden gerealiseerd.

Werkgelegenheid is de basis voor de welvaart van het gebied en een motor voor de ontwikkeling van het gebied. Om deze redenen staat dit hoog in het vaandel bij de bewoners. Bijdragen uit het gebiedsfonds worden versterkt binnen drie thema's: financieel economisch, economisch-werkgelegenheid en sociaal-maatschappelijke leefbaarheid.

Het financieel-economische thema betreft bijdragen aan het verhogen van de energetische kwaliteit van de woningen, waardoor een beter wooncomfort en binnenmilieu kan worden gerealiseerd. Bovendien verlaagt het de woonlasten en draagt het bij aan de werkgelegenheid. Voor bijdragen vanuit het thema economisch-werkgelegenheid ligt alleen als voorwaarde vast dat de activiteiten binnen het gebied moeten plaatsvinden met gebruikmaking van lokaal potentieel waardoor geld in en voor het gebied wordt uitgegeven. In de structuurvisie zijn alleen voorbeelden genoemd. Binnen het thema sociaal-maatschappelijke leefbaarheid vallen: multifunctionele combinaties/accommodaties; versterking dorpseconomie (door samenwerking ondernemers en betrokkenheid inwoners) en beheer en onderhoud van de openbare ruimte door de inwoners van de dorpen.

Aardwarmte (geothermie) is de tweede vorm van duurzame energie waarmee wij in het buitengebied starten. Samen met de provincie Drenthe hebben wij opsporingsvergunningen voor het winnen van geothermie verkregen bij het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie. In overleg met de provincie en met ondernemers streven wij naar een aardwarmteproject in het glastuinbouwgebied Erica.

Water is het tweede milieuthema dat (naast energie) dat volgens de Milieuagenda van bijzondere betekenis voor het buitengebied. De overvloediger en langduriger regenval die als gevolg van klimaatverandering optreedt, vraagt ondermeer om bergingscapaciteit. Dit doen we dan op en plek waar het water zo min mogelijk overlast veroorzaakt of – nog beter – op plekken waar water juist van pas komt, bijvoorbeeld in natuur- of recreatiegebieden, in bepaalde landschappen of in gebieden waar droogte heerst. Water biedt kansen om het oude karakter van het veenlandschap en beekdallandschap in ere te herstellen. Dit sluit aan bij de keuzes van

²⁵ Milieuagenda 2013-2016, Op weg naar een duurzame ontwikkeling, gemeente Emmen 2013

²⁶ Energienota gemeente Emmen, november 2012

²⁷ Structuurvisie windenergie Emmen, Samen de wind eronder, door het college vrijgegeven voor inspraak, april 2013

de gemeente Emmen in de Structuurvisie Emmen 2020 Veelzijdigheid troef, het Gemeentelijk Rioleringsplan 2010-2015²⁸ en de Nota van uitgangspunten voor de Structuurvisie Water²⁹.

Een biobased economy is een economie die zijn grondstoffen grotendeels betreft uit de levende natuur (biomassa, 'groene grondstoffen'), als onderdeel van een groene of duurzame economie. Een hoog ontwikkelde biobased economy gebruikt groene grondstoffen in de eerste plaats voor de productie van chemicaliën en materialen en daarnaast voor energie, zodanig dat concurrentie met de voedselvoorziening wordt geminimaliseerd³⁰.

De activiteiten in en rond het innovatieplatform PGA&I van de tuinbouw richten zich daar bij uitstek op. Voor de boeren kan biobased economy kansen bieden, als de toegevoegde waarde van hun producten daardoor toeneemt en daardoor hogere opbrengsten opleveren.

De gemeente Emmen heeft van meet af aan kansrijke initiatieven, zowel vanuit de tuinbouw als vanuit de lokale industrie en kennisinstellingen zoals Stenden, gesteund en wil dit blijven doen. Van belang is daarbij dat dit ook de lokale werkgelegenheid ten goede komt.

De ontwikkeling van grootschalige windenergie in het gebied koppelen wij samen met inwoners aan gebiedsontwikkeling op het gebied van economie en sociaal-maatschappelijke leefbaarheid. Wij willen aardwarmte in eerst aanleg gaan benutten in het tuinbouwgebied Erica.

De wateropgave als gevolg van de klimaatverandering willen wij in ons platteland op zodanige wijze uitwerken dat dit bijdraagt aan de gebruikswaarde van het buitengebied voor de landbouw en aantrekkelijkheid van het buitengebied voor eigen inwoners en toeristen vergroot.

Kansen die biobased economy biedt willen wij vooral benutten door lokale initiatieven te steunen en voor zover deze ook verankering krijgen in de lokale en regionale werkgelegenheid en/of meerwaarde (kunnen) hebben voor de agrarische sector in ons eigen buitengebied.

²⁸ Gemeentelijk rioleringsplan Emmen, Stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater, Planperiode 2010-2015, Grontmij i.o.v. gemeente Emmen, 2011

²⁹ Nota van uitgangspunten Stedelijke wateropgave Gemeente Emmen, Op weg naar een Structuurvisie Water, i.s.m. Waterschappen Velt en Vecht en Hunze en Aa's, B&W Emmen januari 2013

³⁰ Wetenschappelijke en Technologische Commissie voor de Biobased Economy, Naar groene chemie en groene materialen, Kennis- en innovatieagenda voor de biobased economy, Den Haag, 2011

8. Visie, speerpunten en acties 2014-2020

Visie

Ons platteland is nu en ook in 2020 relatief vitaal en er is een goede balans tussen recreatie en toerisme, landbouw en natuur en landschap. Die vitaliteit ontleent ons platteland vooral aan de sterke economische basis in de landbouw en in toerisme. Voor de landbouw is en blijft er ruimte om te ondernemen, te innoveren en te vergroenen. Daar werken wij graag aan mee. Ieder deel van ons buitengebied biedt weer andere mogelijkheden, waarvoor ons bestemmingsplan buitengebied ook ruimte biedt. Ook voor nieuwe bedrijfspvormen moet in onze gemeente ruimte zijn. Landbouw levert een landschap op dat toeristen en onze inwoners kunnen beleven als groene ruimte. Cultuurhistorie biedt aanknopingsmogelijkheden voor de ontwikkeling van natuur en landschap en het aantrekkelijker maken van de dorpen en voor de bevordering van het toerisme .

Toerisme biedt werk en het helpt om winkels en andere voorzieningen, ook bij een krimpende bevolking, in stand te houden. De grote landschapsstructuren: Hondsrug, de zone Schoonebeekerdiep-Bargerveen en de zone langs de Veenvaart, dragen steeds meer de bestaande bedrijvigheid in toerisme en in verzorgende diensten en trekken met onze hulp ook nieuwe initiatieven aan.

De dorpen vervullen steeds meer een 'ankerfunctie' in routes die het platteland intern en met de stad Emmen verbinden. Leegstand en verloedering die met krimp gepaard kunnen gaan zijn slecht voor de leefbaarheid, maar zeker ook voor dorpen als onderdeel van het toeristisch product. Samen met inwoners en bedrijven kunnen wij dat tegengaan.

Concentratie van bedrijvigheid en voorzieningen in de wat grotere dorpen is onontkoombaar. Ook kleine kernen met weinig of geen voorzieningen zijn in Emmen leefbaar en blijven dat, doordat voorzieningen in nabijgelegen kernen goede bereikbaar zijn en blijven.

Windenergie en winning van aardwarmte zijn in ons platteland inpasbaar, maar moeten ook directe voordelen bieden aan de inwoners en bedrijven van de delen van het platteland waar deze worden ontwikkeld.

Wateropgaven door de klimaatverandering grijpen wij aan om natuur en landschap te versterken en daarmee ook toerisme en recreatie te dienen. Door daarbij ook de landbouwbelangen in het oog te houden kan een goede balans tussen recreatie en toerisme, landbouw, natuur en landschap behouden blijven.

Generieke aanpak vanuit verschillende beleidsterreinen

In de hoofdstukken 6 en 7 hebben wij samengevat op welke wijze wij werken aan vitale dorpen en aan een vitaal buitengebied vanuit verschillende beleidsterreinen. Beide hoofdstukken bevatten ook de kaders die zullen gelden bij de verdere uitvoering daarvan met oog voor het belang van een vitaal platteland (de vette omkaderde passages). Zoals in het eerste hoofdstuk aangegeven staat stimulering van de plattelandseconomie daarbij centraal. De belangrijkste dragende sectoren zijn landbouw en toerisme. Bij beide is de relatie tussen het buitengebied, de dorpen en Emmen stad essentieel. Veel toeleverende en verwerkende bedrijven die aan de landbouw zijn verbonden bevinden zich immers juist in de dorpen en in de stad.

Toeristen zoeken en waarderen in Drenthe en in Emmen de combinatie van landschap (Hondsrug en Veengebieden) en dorpen en steden met hun horeca, winkels en attracties.

Ook voor de leefbaarheid is de relatie tussen buitengebied, dorpen en de stad van wezenlijk belang. Veel inwoners van het platteland werken in Emmen en voorzieningen zijn nu eenmaal vooral in dorpen en in de stad aanwezig. Overigens geldt vanzelfsprekend ook dat een gezonde centrumontwikkeling van dorpen en van de stad dus afhankelijk is van een vitaal platteland. Daarom is het op verschillende beleidsterreinen zaak om juist de verbindingen,

zowel fysiek als sociaal en economisch, tussen platteland, dorpen en de stad steeds in het oog te houden en te versterken. Per beleidsterrein zijn daarvan goede voorbeelden, maar er liggen ook nog steeds opgaven en uitdagingen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de kwaliteit van fietsverbindingen tussen het buitengebied, de dorpen en de stad.

Een goede balans tussen stad en platteland is ook in sociaal opzicht noodzakelijk. Voor een economisch vitaal platteland is van belang dat mensen er willen (blijven) wonen en werken en daarbij zijn ook goed bereikbare voorzieningen nodig. Een specifieke uitdaging geldt sociaal-economische vitalisering, waaraan vanuit het plattelandsbeleid in de afgelopen jaren met steun van de provincie via LEADER en de SEV-regeling aandacht is besteed.

Evenwichtige aandacht blijven wij ook besteden aan gebiedsontwikkelingen in zowel de stad als op het platteland. Dat geldt zowel privaat als publiek geïnitieerde projecten.

Vanuit de verschillende beleidsterreinen blijven wij gebiedsontwikkelingen die vooral privaat getrokken worden, zoals Griendtsveen, Scholtzenzathe en de tuinbouwgebieden Erica en Klazinaveen faciliteren. Daarnaast behoeven de dorpen extra impulsen om de centra vitaal te houden. Daartoe is ondermeer een offensief tegen leegstand van winkels in voorbereiding dat in eerste aanleg (naast Emmen centrum) op Klazienaveen is gericht.

Voor de revitalisering van een aantal bedrijventerreinen bij de dorpen zijn ook nieuwe impulsen nodig. Bestaande middelen voor onderhoud zullen daartoe op creatieve wijze gecombineerd moeten worden met private initiatieven.

Speerpunt 1. Specifieke aandacht voor het platteland binnen bestaand beleid.
Vanuit de verschillende beleidsterreinen streven wij naar een goede wisselwerking en goede verbindingen tussen het platteland en de stad Emmen en een goede balans tussen recreatie en toerisme, landbouw, natuur en landschap.

Acties bij dit speerpunt voor het platteland bijzonder van belang zijn binnen, of aanvullend op bestaand beleid op verschillende beleidsterreinen zijn de volgende.

Actie 1) Versterking dorpscentra

Versterking van de centrumfunctie van Klazienaveen, Emmer Compasuum, Erica, Nieuw-Amsterdam Veenoord en Schoonebeek geven wij een extra impuls. Daarvoor komt er meer regie vanuit de gemeente, gericht op nauwere samenwerking, zowel intern als extern. Intern vooral door koppeling van de plannen die worden gemaakt voor accommodaties, en verdere uitvoering van de structuurvisie detailhandel. Een offensief tegen leegstand maakt deel uit van deze aanpak. Extern door samenwerking met ondermeer winkeliersverenigingen, zoals rond de inzet van de middelen vanuit de reclamebelasting en bij verplaatsing van winkels naar de centra. Daarnaast ook met corporaties en met inwoners via de EOP's en rond de dorpenplannen van Emmen Revisited.

Actie 2) Revitalisering bedrijventerreinen

Om verloedering van bedrijventerreinen bij de dorpen tegen te gaan zoeken wij samen met bedrijven(verenigingen) naar nieuwe mogelijkheden en middelen. Dat betreft het opknappen van De Tweeling, Klazienaveen Energieweg en De Vierslagen en beperktere verbeteringen van de bedrijventerreinen in Emmer Compasuum, Nieuw Weerdinge en Zwartemeer.

Actie 3) Verbeteren fietsroutes tussen het platteland en Emmen stad

Samen met het Recreatieschap Drenthe gaan wij zwakke plekken in de toeristisch-recreatieve fietsverbindingen en in de verwijzingen tussen het platteland en Emmen verbeteren.

Actie 4) 'Ankerfunctie' dorpen voor fiets-, wandel en vaarroutes versterken

In overleg met het recreatieschap Drenthe, de provincie en de EOP's ondersteunen wij

initiatieven in de dorpen om deze optimaal laten aanhaken op toeristisch-recreatieve routes en streven wij naar een wandelknooppuntennetwerk zoals dat voor fietsen nu bestaat.

Focus

Hoewel als uitgangspunt dus is gekozen voor een werkwijze waarbij breed aandacht voor een vitaal platteland in alle relevante beleidsterreinen moet doorklinken, willen wij daarnaast een beperkt aantal grote opgaven benoemen waarop de coördinatie van ons plattelandsbeleid specifiek zal zijn gericht. Die opgaven weerspiegelen de focus die in hoofdstuk 1 is aangegeven en zien wij op de raakvlakken van de belangrijkste sectoren met de voornaamste aandachtspunten, zoals weergegeven in het onderstaande schema op de volgende pagina.

Sectoren	Aandachtspunten	Natuur en Landschap	Milieu en Energie
Landbouw		Experimenteerruimte Rundedal	Innovatie en Biobased Economy
Toerisme		Toeristische invulling gebiedsontwikkelingen	Koppeling windenergie en toeristische gebiedsontwikkeling

Op het snijvlak van landbouw en natuur en landschap focussen wij op het herontwikkelen van het Rundedal ten behoeve van nieuwe economische ontwikkelingen in de landbouw.

Speerpunt 2. Experimenteerruimte landbouw Rundedal.

Voor nieuwe bedrijfsvormen in de landbouw die landschappelijk elders moeilijk zijn in te passen, willen wij ruimte bieden in het Rundedal. Combinaties met vormen van duurzame energie willen wij daarbij stimuleren. De herontwikkeling van het Rundedal willen wij op deze wijze bevorderen.

Actie 5) Herontwikkeling Rundedal

Samen met de landbouw gaan wij na wat er nog nodig is om nieuwe bedrijfsvormen te kunnen vestigen in het Rundedal. Wij denken vooral aan randvoorwaarden zoals de toepassing van ruimtelijke- en andere regelgeving. Voor zover nodig vragen wij daarvoor medewerking van rijk en provincie.

Actie 6) Werven van innovatieve landbouw(gerelateerde) bedrijven Rundedal

Onze communicatie, promotie en acquisitie zetten wij in om innovatieve landbouwgerelateerde projecten en bedrijven die passen bij de experimenteerruimte Rundedal aan te trekken en ondernemers uit te dagen.

Op het raakvlak tussen landbouw, milieu en energie stellen wij 'groene' innovatie en biobased economy centraal.

Speerpunt 3. Innovatie in de landbouw en biobased economy.

Innovatie gericht op vergroening van de landbouw heeft al geruime tijd onze steun. Die steun willen wij de komende tijd vooral geven wanneer dit bijdraagt aan biobased economy in onze gemeente.

Actie 7) Innovatie stimulering landbouw via IK-Drenthe

Via het Innovatie Knooppunt Drenthe stimuleren wij het verbinden van innovatieve initiatieven in de landbouw met die in andere sectoren.

Actie 8) Programma Biobased Economy Emmen

In overleg met bedrijfsleven en Stenden starten wij een actieprogramma biobased economy

(regio) Emmen. Dat moet vooral ook kansen voor de landbouw in Emmen vergroten om van de ontwikkeling op dit gebied in de industrie in te haken.

Om het toerisme nog meer met onze natuur en ons landschap in verband te brengen, is een integrale uitvoering van de verschillende bestaande gebiedsontwikkelingsplannen nodig.

Speerpunt 4. Toeristische invulling gebiedsontwikkelingen.

De verschillende door overheden geïnitieerde gebiedsontwikkelingen willen wij zodanig stimuleren dat de verdere ontwikkeling van natuur en landschap gepaard gaat met daarbij passende toeristische ontwikkelingen.

Onze focus zal liggen op drie gebiedsontwikkelingen: langs de Veenvaart, in de zone Schoonebeekerdiep-Bargermeer Bargerveen en op verdere initiatieven voor gebiedsontwikkeling in de zone van de Hondsrug. Dat laatste in het verlengde van het samenwerkingsproject Geopark Hondsrug.

Actie 9) Aanjagen toeristische initiatieven gebiedsontwikkelingen

Om bij de drie gebiedsontwikkelingen toerisme samen met ondernemers en inwoners geconcentreerder (verder) aan te jagen gaan wij specifiek voor elk van de drie gebieden rond de meest kansrijke initiatieven medewerking en ondersteuning op maat organiseren. Voor de Hondsrug moet dat leiden tot een meer door bedrijven gedragen uitbouw van het Geopark thema. Voor de regio van de Veenvaart gaat het om het inhaken op de nieuwe bezoekersstroom via het water. Voor de zone Schoonebeekerdiep-Bargerveen gaat het om het benutten van de kansen zoals weergegeven in het Inspiratieboek gebiedsontwikkeling Schoonebeekerdiep³¹

Actie 10) Toespitsen toeristische promotie voor de drie gebieden

Om de gebiedsontwikkeling optimaal toeristisch te benutten is het nodig om ook de toeristische promotie meer te richten op de specifieke eigenschappen van elk van de drie gebieden. De herprofilering van de Hondsrug als geopark is een voorbeeld, maar behoeft verbreding rond de landschaps- en natuurkwaliteiten van dit gebied. Dit alles in nauwe samenwerking met Marketing Drenthe en het Recreatieschap Drenthe, voor een goede koppeling van promotie en toeristische producten/gebieden.

Op het raakvlak tussen energie en toerisme vraagt windenergie om speciale aandacht.

Speerpunt 5. Oog voor toeristische ontwikkeling bij grootschalige windenergie.

Bij het realiseren van grootschalige windenergie hebben wij ook aandacht voor effecten en kansen voor de toeristische ontwikkeling.

Actie 11) Bij de inpassing van een windmolenpark ook letten op effecten voor toerisme en recreatie.

Een windmolenpark voegt een nieuwe dimensie toe aan het landschap. Daarom hebben wij aandacht voor een goede landschappelijke inpassing. Een goede inpassing beïnvloedt in positieve zin ook de toeristisch recreatieve aantrekkelijkheid van de omgeving.

Actie 12) Bij de gebiedsontwikkeling rond een windmolenpark kansen voor toeristische ontwikkeling in beeld brengen en benutten.

Wij zien binnen de gebiedsontwikkeling rond een windmolenpark kansen voor (nieuwe) toeristisch-recreatieve activiteiten. Die kansen willen wij in overleg met bewoners en bedrijven zoveel mogelijk samen benutten.

³¹ Inspiratieboek Gebiedsontwikkeling Schoonebeekerdiep. Gemeente Emmen, Velt en Vecht en Bureau Bügel Hajema, februari 2013

9. Organisatie en werkwijze

Samenwerking met andere overheden

EU, rijk en provincie sturen sterk via hun plattelandsbeleid. De provincie speelt daarbij een sleutelrol. Daarom willen wij nauw samenwerken met de provincie bij het opnieuw inrichten van de gebiedsgewijze aanpak die de provincie tot nu toe hanteerde. Onze samenwerking met Coevorden en Borger Odoorn zetten wij daarbij voort. Daarbij streven wij naar het doorvoeren van de focus die in het vorige hoofdstuk is beschreven.

Waterschappen zijn steeds meer gericht op integrale gebiedsontwikkeling vanuit wateropgaven en daardoor is steeds meer sprake van een gezamenlijke aanpak met de gemeente(n).

De samenwerking via de Agenda Veenkoloniën zetten wij principe voort tot 2018. Focus zal liggen op landbouw in relatie tot water en energie.

Binnen het Recreatieschap Drenthe zullen wij aandacht vragen voor gebiedsontwikkelingen in de zones Schoonebeekerdiep-Bargerveen, Veenvaart en aan de toeristische herprofilering van de Hondsrug. Daarbij zullen wij aandacht vragen voor verbindingen met de stad Emmen.

Via onze deelname aan het Samenwerkingsverband Noord Nederland willen wij de innovatie in de landbouw en biobased economy stimuleren.

Portefeuilleoverstijgende aanpak met coördinerend wethouder

Omdat er meer samenhang is op beleidsthema's, zoals bijvoorbeeld woningbouw en detailhandel, dan op het aspect 'platteland', kiezen wij voor aanpak primair vanuit de verschillende portefeuilles. De coördinerend wethouder draagt daarnaast zorg voor de integrale benadering van de plattelandsontwikkeling. Vanuit die coördinerende rol is ook deze Kadernota tot stand gekomen. Binnen die rol krijgen de 12 acties binnen de in het vorige hoofdstuk gekozen focus bijzondere aandacht.

Meer van de samenleving

De gekozen bestuursstijl, waarbij wij optimaal willen aansluiten bij initiatieven en activiteiten uit de samenleving en waarbij wij inwoners, bedrijven en instellingen ook daartoe aanmoedigen en ruimte bieden, sluit goed aan op de uitdagingen voor het platteland. Boeren en Toeristische ondernemers en hun organisaties kunnen meer dan wie ook de uitdagingen in hun sectoren oppakken. De gemeente past daarbij vooral een rol om ruimte te bieden, voor zover nodig te stimuleren en soms te ondersteunen.

Dat vergt een grotere flexibiliteit dan in vroeger jaren van de gemeenten werd gevraagd.

Die flexibiliteit is bijvoorbeeld terug te vinden in het nieuwe Bestemmingsplan Buitengebied en ook in het recent vastgestelde beleid voor maatschappelijke activiteiten en -vastgoed.

Flexibiliteit is ook één van de principes die gelden voor de moderne ambtelijke organisatie.

10. Financiering

In het voorgaande is aangegeven dat het plattelandsbeleid van de gemeente Emmen hoofdzakelijk door middel van de verschillende sectorale en facetmatige beleidsterreinen vorm en inhoud krijgt. Daaraan zijn per beleidsveld financiële middelen gekoppeld, zoals bijvoorbeeld het TROP-budget, het evenementenbudget, het budget uitvoering kadernota economie en het te vormen gebiedsfonds windenergie.

Deze komen soms ook expliciet ten goede aan de plattelandsontwikkeling, zoals bij windenergie. In veel gevallen gaat het echter om een gemeentebrede aanpak, maar wel met voor het platteland andere uitwerkingen dan voor de kern Emmen.

Bij verschillende ontwikkelingen die samengaan met wateropgaven zijn de waterschappen belangrijke financiers, zoals bij de herinrichting van het Schoonebeekerdiep.

De Europese Unie en in het verlengde daarvan de provincie Drenthe, stellen wel specifieke middelen beschikbaar voor plattelandsontwikkeling. ~~Voor de~~ De vereiste cofinanciering is ook geregeld. In hoofdstuk 2 is daarop al ingegaan en kwamen de budgetten vanuit Europa voor de plattelandsontwikkeling vanuit het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid en de cofinanciering door de provincie Drenthe aan de orde. Ook onze eigen cofinanciering vanuit onze budgetten ILG en DOLG passeerden daar de revue.

In 2013, tegelijk met het opstellen van deze Kadernota, vindt een totale heroverweging van de Europese budgetten voor regionale ontwikkeling en voor landbouw (waaronder plattelandsontwikkeling) plaats. De regering heeft nog niet besloten hoe de Europese middelen ingezet gaan worden. Tegelijk is ook de provincie Drenthe met een heroverweging van het plattelandsbeleid bezig. Hoewel nog veel onzeker is, staat wel vast dat de middelen waarop vanuit Emmen een beroep kan worden gedaan fors zullen afnemen. Dat geldt in ieder geval voor GLB, EFRO en ESF. Het budget voor de grensoverschrijdende samenwerking via het INTERREG-programma zal daarentegen verdubbelen: van een kleine 250 miljoen euro naar ongeveer 500 miljoen euro. In de afgelopen jaren is geld verkregen voor grensoverschrijdende toeristische activiteiten via het Interreg project Naturpark Moor.

Om zo flexibel mogelijk te kunnen inspelen op de mogelijkheden zullen wij onze cofinancieringsmiddelen DOLG en ILG samenvoegen. Het nieuwe budget zullen wij zo inrichten dat dit optimaal bruikbaar is voor inzet in de gekozen actielijnen binnen de focus die in hoofdstuk 8 is beschreven. De focus die wij hebben gekozen brengen wij ook in bij overleg met provincie en rijk.

Aan de Erkende Overlegpartners hebben wij per periode van 3 jaar een bedrag per jaar beschikbaar gesteld voor door hen gekozen activiteiten³². Jaarlijks betreft dit op dit moment bijdragen van in totaal ca. € 700.000,-.

³² Beleidsregel "Meerjarenbudgetten EOP's" Emmen 27 december 2011

11. Conclusie en vervolg.

In de voorgaande hoofdstukken is aangegeven dat activiteiten voor een vitaal platteland voortkomen uit een groot aantal (sectorale) beleidsterreinen. Bovendien zijn daar verschillende overheden nauw bij betrokken.

Omdat er bij deze overheden ook behoefte bestond aan een integrale benadering van het platteland, is bijvoorbeeld de Agenda voor de Veenkoloniën ontstaan en zijn door de provincie Gebiedscommissies ingesteld.

Deze kadernota Vitaal Platteland is ook ontstaan vanuit de behoefte om over de verschillende beleidsterreinen heen te bezien hoe dit nu allemaal uitwerkt voor het platteland en in hoeverre bijsturing nodig is om het platteland in balans te houden.

Het platteland van Emmen is vitaal en er is ruimschoots aandacht vanuit verschillende beleidsterreinen voor de specifieke omstandigheden van het platteland.

In deze kadernota is op hoofdlijnen aangegeven waar wij met ons platteland naartoe willen. Wij hechten vooral aan een optimale wisselwerking tussen platteland en de stad en aan een goede balans tussen landbouw, recreatie en toerisme, natuur en landschap en milieu en energie. Onze keuze voor 'meer van de samenleving en een andere overheid' betekent dat wij dit vooral samen met inwoners, bedrijven en organisaties de komende jaren verder inhoud willen geven.

Wij kiezen ervoor de meer integrale benadering van het platteland vanuit ieder beleidsterrein verder door te zetten. De afgelopen jaren is daar zoveel voortgang mee geboekt, dat wij er vertrouwen in uitspreken dat specifieke plattelandsbelangen de komende jaren langs die weg voldoende behartigd zullen worden.

Daarnaast spitsen wij de coördinatie van het plattelandsbeleid toe op een viertal speerpunten die liggen op de raakvlakken van enerzijds de sectoren landbouw en toerisme en anderzijds de aandachtspunten natuur en landschap en duurzame economie en -energie.

Inhoudelijk krijgen ook deze speerpunten invulling via de verschillende beleidsterreinen.

Op deze vier speerpunten en de daarbij aangegeven acties willen wij vanuit het plattelandsbeleid regie voeren. Rapportage over de voortgang zal per beleidsterrein plaatsvinden via de Marap, begroting en jaarrekening.

Onze visie in deze kadernota op ons platteland zal ook onze inbreng bepalen bij andere overheden. Daar willen wij efficiënt en effectief vorm aan geven. Het aantal overlegsituaties willen wij beperken en toespitsen op de voornaamste uitdagingen en kansen voor het platteland. Ook andere overheden beschikken immers over steeds minder geld, beperken hun eigen rol en laten steeds meer over aan de maatschappij.

Bijlage

Projecten in Emmen via Gebiedsopgave Zuidoost Drenthe 2007-2012

Met de Gebiedsopgave Zuidoost Drenthe is een stevige impuls gegeven aan de vitalisering van het platteland. De uitvoering van deze opgave is ondersteund met Europese Structuurfondsen zoals het Plattelands Ontwikkelings Programma (POP), Interreg IV A (grensregio) en IV B (transnationaal Noordzeegebied), het landelijke Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), het provinciale budget voor Sociaal Economische Vitalisering (SEV), aangevuld met cofinanciering van provincie Drenthe, gemeenten en andere partijen. Hierdoor was het in de afgelopen jaren mogelijk om te starten met een aantal grootschalige projecten en een veelvoud aan kleinere initiatieven ter versterking van de plattelandseconomie, de leefbaarheid en de omgevingswaarden. Een stroom van investeringen tot een bedrag ruim €65 mln. vloeide hieruit voort. Vanuit POP2 kon hier als volgt aan bij worden gedragen:

As 1: Het versterken van de landbouwsector

As 2: Het verbeteren van de natuur en het milieu

As 3: De leefbaarheid op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie

As 4: LEADER

Prestatie	Doel 2007-20012	
Project	Thema	Aanvrager
1. Kavelruil Schoonebeek 2 ^e module	Landb. Struct.	BC Schoonebeek
2. Waterbeheersing Barger Oosterveen	Landb. Struct.	DGC Emmen
3. Bruggen Zwartemeer	Landb. Struct.	DLg Emmen
4. Beheerskosten Leader programma	S.E.V.	Gebiedscie Zo
7. Ontwikkeling Centrum Jans Brands	S.E.V.	St Jans Brands
8. Vaarverbinding Erica Ter Apel 1 ^e fase	Route- netwerk	Prov. Drenthe
10. Stichting Tuinbouw Emmen	Land- bouw	STEM
11. SOL projecten	Land- schap	div. part.
12. Ontwerp landgoed Schoonebeek	Land- schap	particulier
13. Vijvers als landschappelijke verbinders Nieuw Weerdinge en Barger Compascuum	S.E.V.	SLD Drenthe
18. Activiteitenplan Veencompagnie Projecten: - businessplan veenpoort zuid - haalbaarheidsonderzoek smalspoor - onderzoek archeologische kwaliteiten - onderzoek grensstenen - World Canal Conference - Veenlandbus - ambassadeurs vh veenlandschap - magazine Veenland - exploitatierekening veenpoorten - faciliteren vrijwilligersorganisaties	S.E.V.	Stichting DBF

- marketingplan Natuurpark Moor - in de vaart houden Snikke Veldkamp - verplaatsing schaapskooi - Gastvrij Veenland / -arrangementen - Dag van de Veencompagnie		
19. Uitvoeringsprogramma Runde	SEV+ Natuur + Recr	Gemeente Emmen + ws. Hunze& Aa's
20. Buffering Bargerveen	Nat. + land. Struct.	Bestuurscie. Sch'beek + ov. partners
21. Regionaal gemengd bedrijf	Leader Landbw.	WUR Agrocentrum
23. Waterbeheersing Emmen Noord	Landb. Struct.	DGC Emmen
24. Bruggen Munsterseweg	S.E.V.	DGC Emmen
25. Buurthuis Foxel	S.E.V.	Gemeente Emmen
26. Multifunctioneel speelveld Weerdinge	S.E.V.	Gemeente Emmen
29. Multifunctioneel speelveld Nieuw Schoonebeek	S.E.V.	Gemeente Emmen
30. Interreg natuurpark Moor	natuur	Recreatie- schap
31. Herstel watererfgoed	S.E.V.	Gemeente Emmen + w.s. Hunze en Aa's
32. Uitvoering Stipo Regeling	S.E.V.	Gebiedscie. Zuidoost- Drenthe
33. KANON	Land- bouw	PPO
34. Wereldse Tuinen	Land- bouw	div. tuinders
35. North Plants	Leader	Stichting North Plants
36. Runde fase 7,8 en 9a	Water + Natuur	Gemeente Emmen
37. AYMS	Land- bouw	Dacom
38. Informatie voorziening hunebedden	Recr. + culth.	Recreatie-schap
39. Zandhagedis	Soorten- bescher- ming	Landschaps- beheer Drenthe
40. Bloemrijke akkers	Land- bouw +	Boeren-natuur
41. Vaarverbinding Erica Ter Apel 2 ^e fase	Route- netwerk	Prov. Drenthe
42. Buurtplein Emmer Compascuum	S.E.V.	Gemeente Emmen
50. Dorpshuis Weerdinge	S.E.V.	Gemeente Emmen
51. Klimaatbeheer Harmoniummuseum	S.E.V.	Gemeente Emmen

52. Hoogveenkerkhof Barger Compasuum	S.E.V.	Gemeente Emmen
53. Personenvervoer Emmer Compasuum	S.E.V.	Gemeente Emmen
54. De Vaart erin Oranjedorp	S.E.V.	Gemeente Emmen
55. uitvoering promotie vaarverbinding Erica – Ter Apel	S.E.V.	Gemeente Emmen
56. Werktuigenloods smalspoormuseum Weitenveen en spoor	S.E.V.	Smalspoor-museum
57. De Wildhof Erica	S.E.V.	Gemeente Emmen
58. Stipo - agrarische bedrijven - overige amusement en kunsten - toeristische bedrijven - agrarische innovatie - overige MKB	S.E.V.	Diverse particulieren
59. Kop Roswinkelerkanaal -	S.E.V.	Gemeente Emmen